

Konkurentsiamet

**Elektrienergia võrgutasude arvutamise
ühtne meetodika**

Tallinn 2018

Sisukord

Eessõna.....	3
1. Mõisted.....	4
2. Tegevusalade eristamine raamatupidamises	5
3. Võrgutasude kujunemine	7
4. Müügikogus.....	10
5. Muutuvkulud	11
6. Tegevuskulud	14
7. Reguleeritava vara väärtus ja põhivara kulum	17
8. Põhjendatud tulukus	23

Eessõna

Vastavalt elektrituruseaduse (edaspidi ELTS) § 72 lg-le 4 töötab Konkurentsiamet välja ja avalikustab ELTS § 71 lg 1 punktides 3-5 nimetatud võrgutasude arvutamise ühtse kaalutud keskmisel kapitalikulul põhineva meetoodika ning lähtub sellest võrguettevõtjate võrgutasude koostõlastamisel. Konkurentsiameti kasutatav meetoodika peab arvestama ELTS §-s 71 ja §-s 72 sätestatud. Meetoodikat rakendatakse sarnaselt ja ühetaoliselt kõigi Konkurentsiameti regulatsiooni alla kuuluvate ettevõtjate tegevuse analüüsimisel ning hindade koostõlastamisel järgides võrdse kohtlemise ning proportsionaalsuse põhimõtet.

ELTS § 71 lg 1 punktid 3-5 sätestavad, et võrguteenust osutav võrguettevõtja võtab tasu (edaspidi võrgutasud):

- 1) võrguühenduse kasutamise võimaldamise eest;
- 2) elektrienergia edastamise eest;
- 3) võrguteenustega otseselt seotud lisateenuste eest.

ELTS § 71 lg 2 kuni 8 ning § 72 lg 1 kuni 3 ja lg 6 kuni 14 sätestavad võrgutasude arvestamise alused, mis on täpsemalt välja toodud käesolevas meetoodikas edaspidi.

ELTS § 73 lg 1 kohaselt koostõlastab võrguettevõtja Konkurentsiametiga ELTS § 71 lg 1 punktides 3–6 nimetatud võrgutasud. Koostõlastamise nõuet ei kohaldata elektrienergia transiidi eest võetava edastamistasu suhtes. Võrgutasude koostõlastamisel arvestab Konkurentsiamet muu hulgas §-des 40, 44, 59, 71 ja 72 sätestatud ning võrguettevõtja asjakohaseid tüüptingimusi.

ELTS § 73 lg 3 sätestab, et võrguettevõtjal on õigus esitada Konkurentsiametile koostõlastamise taotlusi erinevate võrgutasude osas nii koos kui eraldi ning Konkurentsiamet on kohustatud tegema nende taotluste osas otsuse vastavuses ELTS-iga.

ELTS § 74 lg 1 järgi hakkab võrguettevõtja kehtestatud võrgutasu kehtima võrguettevõtja määratud tähtpäeval pärast seda, kui asjakohane võrgutasu on avaldatud vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes ning avaldamisest on möödunud vähemalt 90 päeva. Sätet ei kohaldata liitumistasu, tingimuste muutmise tasu või elektrienergia transiidi eest võetava edastamistasu suhtes.

ELTS § 93 lg 7 alusel teeb Konkurentsiamet otsuse temale ELTS-i alusel esitatud koostõlastamistaotluse kohta 90 päeva jooksul pärast taotluse esitamist. Eriti keeruka või töömahuka koostõlastamistaotluse menetlemise korral võib Konkurentsiamet pikendada seda tähtaega 180 päevani. Tähtaja pikendamisest tuleb taotluse esitajale enne esialgse tähtaja möödumist teatada.

ELTS § 93 lg 8 sätestab, et koostõlastamise menetluse tähtaja kulgemine peatatakse ajaks, kuni Konkurentsiametile esitatakse tema poolt nõutud koostõlastamistaotluse kohta otsuse tegemiseks vajalik teave.

Tulenevalt haldusmenetluse seadusest on Konkurentsiametil õigus määrata kaalutusõiguse alusel menetlustoimingu vorm. Konkurentsiamet on välja töötanud ja avaldanud oma veebilehel elektrienergia võrguteenuse tasude taotlemise vormid ehk küsimustikud *MS Exceli* tabelite

kujul (vt <http://www.konkurentsiamet.ee>). Küsimustikud on välja töötatud lähtuvalt konkurentsiseadusest, ELTS-ist ning täidetult sisaldavad andmeid, mis võimaldavad Konkurentsiametil kontrollida, et taotletud võrgutasude aluseks võetud hinnakomponendid sisaldaks üksnes põhjendatud kulusid ja põhjendatud tulukust.

Käesolev metoodika selgitab ja sisustab ELTS-is toodud võrgutasude kujundamise ja arvutamise üldised põhimõtted.

1. Mõisted

Käesolevas metoodikas kasutatakse mõisteid järgnevas tähenduses.

- 1.1. **Ex-ante regulatsioon** – enne hinna kehtima hakkamist Konkurentsiameti poolt kooskõlastatavad elektrienergia võrgu- ja/või lisateenuste tasud.
- 1.2. **Ex-post regulatsioon** – pärast hinna kehtima hakkamist Konkurentsiameti poolt kontrollitavad tasud (nt liitumistasud).
- 1.3. **Investeeringud põhivarasse** – ühekordsed kulud põhivara soetamiseks ja parendamiseks.
- 1.4. **Kaalutud keskmine kapitali hind (WACC)** – kapitali struktuuri (oma- ja võõrvahendite vahekord kogukapitalis) ning võla- ja omakapitali hinna alusel leitav kogukapitali hind.
- 1.5. **Kulud** – võrguteenuse osutamiseks vajalikud ja põhjendatud muutuvkulud, tegevuskulud ja põhivara kulum.
- 1.6. **Käibekapital** – reguleeritava vara komponent, mis üldjuhul moodustab viis protsenti viimase kolme kalendriaasta reguleeritud tegevuse käibe aritmeetilisest keskmisest.
- 1.7. **Lubatud müügitulu** – regulatsiooniperioodi arvestuslik müügitulu, mida ettevõtja võib teenida kooskõlastatud tasudega teenust müües. Lubatud müügitulu arvutamisel võetakse arvesse põhjendatuks loetud kulud ning põhjendatud tulukus.
- 1.8. **Mittekontrollitavad hinnad ja kulud** – hinnad ja kulud, mis ei ole mõjutatavad ettevõtja majandustegevuse kaudu, vaid sõltuvad täielikult ettevõtjavälistest teguritest (administratiivselt reguleeritavate teenuste hinnad: sisseostetava elektrienergia või gaasi võrguteenuse tasud, vee- ja kanalisatsiooniteenuse hinnad; riigilõiv, maamaks, tasu riiklikult kehtestatud infrastruktuuri talumise kohustuse täitmise eest jne).
- 1.9. **Mittepõhitegevus** – tegevusalad, mille üle Konkurentsiamet ei rakenda *ex-ante* ega *ex-post* regulatsiooni, vaid kontrollib, et ei toimuks kulude ristsubsideerimist reguleeritud tegevuse suhtes.
- 1.10. **Muutuvkulud** – kulud, mis sõltuvad olulises osas müügikoguse muutumisest.
- 1.11. **Põhivara** – ettevõtja poolt oma- ja laenuvahenditest soetatud võrguteenuse osutamiseks vajalik materiaalne ja immateriaalne põhivara.

- 1.12. Põhivara kasulik tehniline eluiga** – periood, mille jooksul ettevõtja poolt vara tõenäoliselt kasutatakse ning mis võtab arvesse põhivara oodatavat füüsilist (tehnilist) kulumist ning IT-ga seotud põhivara puhul ka moraalselt vananemist.
- 1.13. Põhivara kulum** (kapitalikulu) – võrgutasudesse lülitatav kulu, mis on seotud soetatud põhivara amortiseeritava osa kandmisega kulusse põhivara kasuliku tehnilise eluea jooksul.
- 1.14. Põhivara kuluminorm** (kapitalikulunorm) – põhivara kasuliku tehnilise eluea pöördväärtus, mille alusel arvutatakse võrgutasudesse lülitatava põhivara kulumi suurus.
- 1.15. Põhjendatud tulukus** – ärikasum, mis arvutatakse reguleeritava vara väärtuse ja kaalutud keskmise kapitali hinna alusel.
- 1.16. Regulatsiooniperiood** – 12-kuuline periood, mille prognoositud müügikogus, kulud ning põhjendatud tulukus on võrgutasude arvutamise aluseks.

12-kuuline periood on võetud võrgutasude arvutamise aluseks selleks, et Konkurentsiametil oleks võimalik kontrollida ettevõtja poolt esitatud andmete õigsust (Konkurentsiametil on võimalik kontrollida Äriregistri teabesüsteemist ettevõtja majandusaasta aruandeid, s.t 12 kuu andmeid) ning hinnata selle põhjal muuhulgas ettevõtja poolt koostatud prognooside ning seeläbi ka võrgutasude arvutamise aluseks olevate kulude, põhivara kulumi ja tulukuse õigsust. 12-kuuline periood ei tähenda samas aga seda, et võrgutasud peaksid kehtima 12 kuud. 12 kuu prognoositavad kulud on võrgutasude arvutamise aluseks. Kui ettevõtja leiab, et kooskõlastuse aluseks olnud kulud, põhivara kulum ja põhjendatud tulukus ei taga enam ELTS § 71 lg-s 5 sätestatud, siis võib ta uuesti tulla võrgutasusid kooskõlastama vastava 12 kuu andmete alusel.

- 1.17. Reguleeritava vara väärtus** – ettevõtja poolt investeeritud võrguteenuse osutamiseks vajaliku põhivara jääkmaksumuse ja käibekapitali summa.
- 1.18. Tegevuskulud** – kulud, mis ei sisalda muutuv- ja finantskulusid ning põhivara kulumit.
- 1.19. Võrguettevõtja** – elektriettevõtja, kes osutab võrguteenust võrgu kaudu.
- 1.20. Võrguteenus** – liitumispunktis võrguühenduse kasutamise võimaldamine, võrguettevõtja võrgus elektrienergia liitumispunktini või alates liitumispunktist edastamine ning eelnimetatud võrguteenustega otseselt seotud lisateenuste osutamine.
- 1.21. Võrk** – elektripaigaldis või selle osa, mis on ette nähtud elektrienergia edastamiseks tarbija või tootja liitumispunktini.

2. Tegevusalade eristamine raamatupidamises

2.1. ELTS-i regulatsioon:

ELTS § 16 lg 1 sätestab, et kui elektriettevõtjal ei ole ELTS-iga keelatud samal ajal tegutseda mitmel elektrienergia seotud või muul tegevusalal, peab ta diskrimineerimise, ristsubsidieerimise ja konkurentsi moonutamise vältimiseks raamatupidamise arvestust oma elektrienergia seotud tegevusalade ja muude tegevusalade kohta ning samuti erinevate ELTS

§ 22 lg-s 1 nimetatud elektrienergiaga seotud tegevusalade kohta nii, nagu oleksid seda kohustatud tegema nendel tegevusaladel tegutsevad erinevad ettevõtjad.

Ettevõtja peab eraldi arvestust immateriaalse (v.a arvutitarkvara ja arvutitarkvara litsentsid ning tehnoarajatistega seotud maade kasutusõigused), tagastamatu abi raames ning liitumistasudest soetatud põhivara osas, samuti põhivara osas, mida ettevõtja ei kasuta võrguteenuse osutamiseks. Kulude jagamise põhimõtteid ja kulude jaotust põhjendab ettevõtja hinnataotlusele lisatud seletuskirjas.

ELTS § 16 lg 2 kohaselt ei või põhivõrguettevõtja ja see jaotusvõrguettevõtja, kelle võrguga ühendatud tarbijate arv on suurem kui 100 000, elektrienergiat toota ega müüa.

ELTS § 16 lg 3 alusel ei ole ELTS § 16 lg-ga 2 vastuolus, et:

- 1) põhivõrguettevõtja täidab ELTS-i 3. ja 4. peatükis käsitletud kohustusi;
- 1¹) põhivõrguettevõtja toodab elektrienergiat avariireservelektrijaamas süsteemi või süsteemiga elektrilises ühenduses oleva teise riigi elektrisüsteemi tootmisvõimsuse või ülekandevõimsuse ootamatu väljalülitumise korral või kui on ohustatud süsteemi varustuskindlus või kui see on vajalik avariireservelektrijaama perioodiliseks katsetamiseks;
- 2) võrguettevõtja toodab elektrienergiat ainult võrgukadude korvamiseks;
- 2¹) jaotusvõrguettevõtja, kelle teeninduspiirkonnas asub üliväike eraldatud võrk, toodab või müüb elektrienergiat elektrimüüjale üliväikese eraldatud võrgu piirkonnas;
- 3) võrguettevõtjaga ühte kontserni kuuluvad teised ettevõtjad tegutsevad ka muudel tegevusaladel.

ELTS § 16 lg 4 järgi ei või põhivõrguettevõtja samal ajal olla jaotusvõrguettevõtja ega kuuluda ühte kontserni ettevõtjaga, kes tegutseb elektrienergia tootmise või müügiga seotud tegevusaladel.

ELTS § 16 lg 4¹ sätestab, et ELTS § 16 lg-ga 4 ei ole vastuolus, kui põhivõrguettevõtja moodustab ühissettevõtja teises liikmesriigis põhivõrku omava ja põhivõrguettevõtjana tegutseva ettevõtjaga või ettevõtjaga, kes on teises liikmesriigis Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/72/EÜ, mis käsitleb elektrienergia siseturu ühiseeskirju ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2003/54/EÜ (ELT L 211, 14.08.2009, lk 55–93), artikli 13 kohaselt tunnustatud sõltumatu süsteemihaldur või sõltumatu põhivõrguettevõtja sama direktiivi V peatüki tähenduses.

2.2. Võrguettevõtja, kelle aastane müük on üle 100 GWh aastas, lähtub andmete esitamisel Konkurentsiameti veebilehel avalikustatud juhendist „Hinna- või järelevalvemenetluse läbiviimiseks vajalike andmete esitamise juhend suurtele elektrivõrguettevõtjatele (aastane konsolideeritud müügikogus üle 100 GWh)” ning eristab kulud ning materiaalse põhivara vastavalt Konkurentsiameti hinnataotluse tabelitele „Küsimustik suurtele elektrivõrguettevõtjatele (müügikogus üle 100 GWh)”.

2.3. Võrguettevõtja, kelle aastane müük on alla 100 GWh aastas, lähtub andmete esitamisel Konkurentsiameti veebilehel avalikustatud juhendist „Hinna- või järelevalvemenetluse

läbiviimiseks vajalike andmete esitamise juhend väikestele elektrivõrguettevõtjatele (aastane konsolideeritud müügikogus alla 100 GWh)“ ning eristab kulud ning materiaalse põhivara vastavalt Konkurentsiameti hinnataotluse tabelitele „Küsimustik väikestele elektrivõrguettevõtjatele (müügikogus alla 100 GWh)“.

- 2.4.** Konkurentsiamet analüüsib kulude jaotust ettevõtja poolt müüdavate erinevate kaupade ja teenuste vahel ning kontrollib, et kooskõlastamisele esitatud võrgutasud ei sisaldaks muude tegevusalade kulusid ja tulusid (võrguettevõtja tegevusvaldkonnad ei ristsubsideeriks üksteist).

3. Võrgutasude kujunemine

3.1. ELTS-i regulatsioon:

ELTS § 71 lg 1 punktid 3-6 sätestavad, et võrguteenust osutav võrguettevõtja võtab tasu:

- 1) võrguühenduse kasutamise võimaldamise eest;
- 2) elektrienergia edastamise eest;
- 3) võrguteenustega otseselt seotud lisateenuste eest;
- 4) võrgust võetava ja võrku antava reaktiivenergia eest.

ELTS § 71 lg 2 ja 3 kohaselt kehtestab võrguettevõtja oma teeninduspiirkonna võrgutasud kooskõlas ELTS-i ja selle alusel kehtestatud õigusaktidega ning võrgutasude kehtestamisel aluseks võetud kriteeriumid peavad olema läbipaistvad ja järgima võrdse kohtlemise põhimõtet.

ELTS § 71 lg 4 sätestab, et võrgutasu hinda kujundades järgib võrguettevõtja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 714/2009 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2012/27/EL, milles käsitletakse energiatõhusust, muudetakse direktiive 2009/125/EÜ ja 2010/30/EL ning tunnistatakse kehtetuks direktiivid 2004/8/EÜ ja 2006/32/EÜ (ELT L 315, 14.11.2012, lk 1–56), XI lisas esitatud nõudeid, arvestab varustuskindluse ja tõhususe tagamise ning turgude integreerimise vajadust, samuti selles valdkonnas tehtavate uuringute tulemusi.

ELTS § 71 lg 5 järgi tuleb võrgutasud kujundada selliselt, et järjepidevalt oleks tagatud:

- 1) vajalike muutuv- ja tegevuskulude katmine;
- 2) investeringud tegevus- ja arenduskohustuse täitmiseks;
- 3) keskkonnanõuete täitmine;
- 4) kvaliteedi- ja ohutusnõuete täitmine;
- 5) põhjendatud tulukuse ettevõtja investeeritud kapitalilt.

ELTS § 71 lg 5¹ täpsustab, et ELTS § 71 lg 5 p-s 5 sätestatud põhjendatud tulukuse arvutamise aluseks on ettevõtja investeeritud kapital ja kaalutud keskmise kapitali hind.

ELTS § 71 lg 6 alusel kujundab võrguettevõtja edastamistasu nii, et see tagab liitumistasu ja võrguühenduse kasutamise tasu maksnud turuosalisele võimaluse edastada elektrienergiat kogu süsteemi ulatuses.

ELTS § 71 lg 8 järgi peab põhivõrguettevõtja võrgutasu võimaldama põhivõrguettevõtjal hallata ja seadusest tulenevate kohustuste täitmiseks arendada ELTS §-s 42¹ nimetatud andmevahetusplatvormi.

ELTS § 72 lg 1 kohaselt ei või ühe võrguettevõtja teeninduspiirkonnas edastamistasu ega võrguühenduse kasutamise tasu sõltuda turuosalise asukohast.

ELTS § 72 lg 2 ja 3 sätestavad, et võrguettevõtjal on õigus eristada sama võrguteenuse eest võetavaid võrgutasusid ja võrguteenuse osutamise muid tingimusi sõltuvalt pinge ja varustuskindluse tasemest ning moodustada turuosaliste rühmi ja rühmakaupa eristada võrgutasusid ning võrguteenuste osutamise muid tingimusi, järgides ELTS-i muid asjakohaseid sätteid.

ELTS § 72 lg 7 järgi ei arvata hinna sisse järgmisi kuluartikleid:

- 1) ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulu;
- 2) sponsorlust, kingitust ja annetust;
- 3) võrguteenuse osutamisega sidumata kulu;
- 4) õigusaktide alusel ettevõtjale määratud trahvi ja viivist;
- 5) finantskulud eraldi kulukomponendina, mida võetakse arvesse kaalutud keskmise kapitalihinna arvutamisel;
- 6) muid kulusid, mis ei ole vajalikud ettevõtjale õigusaktidega pandud kohustuste täitmiseks.

ELTS § 72 lg 8 alusel peavad hinna sisse arvatavad kulud olema põhjendatud, lähtuma kuluefektiivsusest ning võimaldama ettevõtjale õigusaktidega sätestatud kohustuste täitmist.

ELTS § 72 lg-te 9, 10 ja 14 kohaselt võetakse hinna sisse arvatava põhivara kulumi arvutamisel arvesse vaid võrguteenuse osutamiseks vajalikku põhivara. Põhivara kulumi arvutamisel lähtutakse võrguteenuse osutamiseks vajaliku põhivara väärtusest ja kuluminormist, mis vastab põhivara kasulikule tehnilisele elueale. Põhivara hulka ei arvestata:

- 1) pikaajalisi finantsinvesteeringuid;
- 2) immateriaalset põhivara, välja arvatud arvutitarkvara litsents ja vara kasutusõigus;
- 3) tagastamatu abi ja sihtfinantseerimise raames soetatud põhivara;
- 4) liitumistasudest soetatud põhivara;
- 5) põhivara, mida ettevõtja ei kasuta võrguteenuse osutamiseks.

Põhivara väärtuse arvestus on järjepidev ja jätkub ka ettevõtja või vara omandisuhte muutmisel.

ELTS § 72 lg 13 sätestab, et hinna sisse arvatavate kulude puhul võetakse arvesse põhjendatud investeeringuid ja kulutusi energiasäästu saavutamiseks lõpptarbija juures kuni ühe protsendi ulatuses viimase kolme aasta keskmisest müügitulust, kui on täidetud järgmised tingimused:

- 1) investeeringute ja kulutuste tulemusena saavutatakse energiasääst energiamajanduse korralduse seaduse § 3 p 21 kohase lõpptarbija juures;
- 2) saavutatavat energiasäästu on varem hinnatud vastavalt energiamajanduse korralduse seaduse § 18 lg 1 alusel kehtestatud määrusele;

3) ettevõtja hindab iga aasta 1. aprilliks kolmel eelmisel kalendriaastal ellu viidud tegevuste tulemusena saavutatud energiasäästu vastavalt energiamajanduse korralduse seaduse § 18 lg 1 alusel kehtestatud määrusele ja esitab selle kohta aruande energiasäästu koordinaatorile energiamajanduse korralduse seaduse tähenduses.

3.2. Hinnaamenetluses jaotab Konkurentsiamet kulud järgmiselt:

- muutuvkulud;
- tegevuskulud;
- põhivara kulum.

3.3. Lubatud müügitulu ($T_{lubatud}$) arvutatakse Konkurentsiameti poolt põhjendatuks loetud kulude ja põhjendatud tulukuse (ELTS § 71 lg 5¹ kohane) alusel alljärgneva valemiga:

$$T_{lubatud} = MK + TK + PK + PT,$$

kus:

- $T_{lubatud}$ - lubatud müügitulu;
 MK - muutuvkulud;
 TK - tegevuskulud;
 PK - põhivara kulum;
 PT - põhjendatud tulukus.

Näide 1. Lubatud müügitulu kujunemine

Hinnakomponendid	Ühik	Regulatsiooni- periood
Müügikogus (M)	MWh	37 590
Muutuvkulud (MK)	tuh €	100,08
Tegevuskulud (TK)	tuh €	47,47
Põhivara kulum (PK)	tuh €	45,00
Põhjendatud tulukus (PT)	tuh €	54,88
Lubatud müügitulu ($T_{lubatud}$)	tuh €	247,43

Näites 1 toodud komponentide arvutamist on kirjeldatud alljärgnevas peatükikes

3.4. Põhivõrguettevõtja puhul arvestatakse spetsiifilisi tulusid ja kulusid: näiteks põhivõrguettevõtjate vaheliste transiidoogude kompensatsiooni mehhanismi (ITC) tulusid ja kulusid, vastukaubanduse tulusid ja kulusid jne. Nimetatud kulude ja tulude arvestus on järjepidev.

3.5. Võrgutasud tuleb ettevõtjal kujundada teenuste osutamiseks vajaliku lubatud müügitulu ja võrguteenuse koguse alusel, kasutades alljärgnevat valemit:

$$H_n = \frac{T_n}{M_n}$$

kus:

- H_n - n-nda võrguteenuse tasu;
 T_n - n-nda võrguteenuse lubatud müügitulu;
 M_n - n-nda võrguteenuse müügikogus;

- 3.6. Kõigi kooskõlastamisele esitatud võrguteenuste tasude ja koguste korrutiste summa peab võrduma lubatud müügituluga, kasutades alljärgnevat valemit.

$$T_{lubatud} = \sum_{n=1}^i T_n = \sum_{n=1}^i H_n \times M_n$$

kus:

- i - kooskõlastamisele esitatud võrguteenuste arv.

Näide 2. Taotletavate võrguteenuste tasude alusel lubatud müügitulu kontroll

Võrgutasud	Tasu	Tasu ühik	Kogus	Koguse ühik	Lubatud müügitulu, tuh €
Edastamistasu pingel 6-10 kV					
Edastamistasu päevahind	0,52	senti/kWh	15 435	MWh	80,26
Edastamistasu ööhind	0,31	senti/kWh	17 407	MWh	53,96
Võimsustasu	0,78	€/kW kuus	49 350	kW	38,49
Edastamistasu pingel 0,38 kV					
Edastamistasu põhihind	1,08	senti/kWh	391	MWh	4,22
Edastamistasu päevahind	1,29	senti/kWh	2 196	MWh	28,33
Edastamistasu ööhind	0,75	senti/kWh	2 161	MWh	16,20
Reaktiivenergia					
Reaktiivenergia tarbimine	0,202	senti/kvarh	10 000	Mvarh	20,20
Reaktiivenergia võrku andmine	0,74	senti/kvarh	70	Mvarh	0,51
Võrguteenuse osutamise otseselt seotud lisateenused					
Hinnapaketi vahetus	13,33	€/tk	240	tk	3,20
Plommimine	4,12	€/koht	500	kohta	2,06
Kokku					247,43

Märkus: kogused prognoositakse varasemate aastate tegelike koguste järgi.

Näites 2 kokku summeeritud lubatud müügitulu peab olema võrdne näites 1 toodud lubatud müügituluga.

4. Müügikogus

- 4.1. ELTS § 72 lg 6 sätestab, et ELTS § 71 lg 1 p-des 3–5 nimetatud võrgutasude hinna arvutamisel võetakse aluseks viimase kolme kalendriaasta aritmeetiline keskmine müügikogus. Vajaduse korral tehakse müügikoguse leidmiseks lisaanalüüs.

Konkurentsiamet käsitleb viimase kolme kalendriaasta aritmeetilise keskmise müügikogusena võrguteenuse müügikogust viimasel kolmel majandusaastal.

***Näide 3.** Ettevõtja esitab taotluse 6. juulil 2019. aastal. Majandusaasta on perioodil 01.04 kuni 31.03. Seega müügikoguse arvestusse lähevad müügikogused 01.04.2016-31.03.2017 (600 GWh), 01.04.2017-31.03.2018 (780 GWh) ja 01.04.2018-31.03.2019 (650 GWh). Hinnakujunduse aluseks olev prognoositav müügikogus on seega $(600 + 780 + 650) / 3 = 677$ GWh.*

4.2. Vajadus müügikoguse täiendava analüüsi järele tekib siis, kui:

- võrguettevõtja on tegutsenud alla kolme majandusaasta;
- tarbijate arvus, struktuuris ja müügikoguses on toimunud kolme majandusaasta jooksul muutused, mis oluliselt mõjutavad müügikoguseid (näiteks tarbijad on loobunud elektrienergia tarbimisest või on lisandunud uued tarbijad, tööstustoodangu suurendamine, tööstusettevõtte taaskäivitamine, jms);

***Näide 4.** Punkti 4.1 näitele lisandub järgmine teave – üks tarbija (keskmise tarbimisega 50 GWh aastas) lõpetab tarbimise. Lisaks on 2019. aastal liitunud võrguga uus tarbija, kelle prognoositav tarbimine on 80 GWh aastas. Seega põhjendatud müügikogus on $677 - 50 + 80 = 707$ GWh.*

4.3. Regulatsiooniperioodi müügikogust võib arvestada MWh-des, Mvarh-des, amprites, kilovattides või muudes võrguteenuste ja võrguteenuse osutamisega otseselt seotud lisateenuste müüki väljendavates ühikutes.

5. Muutuvkulud

5.1. ELTS § 71 lg 5 sätestab, et võrgutasud tuleb kujundada selliselt, et järjepidevalt oleks tagatud vajalike muutuvkulud katmine.

5.2. Muutuvkulud on kulud, mis sõltuvad olulisel osal müügikoguse muutumisest (näiteks sisseostetav elektri ülekande- ja/või jaotusteenuse kulu, võrgukadude katteks ostetava elektrienergia kulu, reaktiivenergia ostukulu jms). Muutuvkulud võivad sisaldada mittekontrollitavaid kulusid.

5.3. Muutuvkuludes sisalduva võrgukadude katteks ostetava elektrienergia kulu analüüsimisel rakendatakse punktides 5.3.1 kuni 5.3.4 toodud põhimõtteid.

5.3.1. Võrgukaod koosnevad liinides, kaablites ja alajaamades tekkivast füüsilisest kaost ja mõõtmiste ebatäpsusest tingitud kaost. Konkurentsiamet teostab võrgukadude analüüsi kasutades alljärgnevat meetodeid:

- võrgukadude dünaamika jälgimine ajas;
- statistiliste näitajate võrdlemine sarnaste ettevõtjatega;
- tehniliste näitajate analüüs (nt liinide pikkus, alajaamade arv jms);
- investeeringute mõjuanalüüs võrgukaole.

5.3.2. Võrgukadude osas võib sätestada (läbi tegevusloa tingimuste) ettevõtjale arenduskohustuse konkreetseks ajaperioodiks võrgukadude vähendamiseks.

5.3.3. Võrgukadude katteks ostetava elektrienergia kulu ehk võrgukadude elektrienergia kulu on prognoositava võrgukao koguse ja elektrienergia hinna korrutis.

5.3.4. Võrgukadude katteks ostetava elektrienergia ehk võrgukadude kompenseerimiseks ostetava elektri prognoositav hind peab olema põhjendatud ja kuluefektiivne.

Hinna põhjendatuse analüüsi aluseks on taotluse esitamisele eelneva 12 kalendrikuu Nord Pool Eesti hinnapiirkonna hinna ja võrgukadude koguse alusel saadud kaalutud keskmine hind, millele lisatakse põhjendatud kulud, mis on vajalikud elektrienergia ostuks. Kaalutud keskmise hinna arvutamise aluseks on eelpoolnimetatud perioodi päev ette elektrituru tunnihind ja võrguettevõtja vastava tunni kaoenergia kogus.

Kui võrgukadude kompenseerimiseks ostetava elektri kogus on alla 5000 MWh aastas, võib elektrihinna prognoosimisel võtta aluseks elektrienergia tarnelepingu. Sellisel juhul tuleb võrguettevõtjal küsida hinnapakkumist elektrienergia ostmiseks vähemalt kolmelt erinevalt elektrienergia müüjalt.

5.4. Mittekontrollitavate sisseostuhindade muutumisel võib arvestada kooskõlastatud võrgutasud ümber alljärgneva valemi alusel:

$$t_n = t_{n-1} \times \frac{T_n}{T_{n-1}} = t_{n-1} \times K$$

kus:

- t_n - uus kooskõlastatav võrgutasu;
- t_{n-1} - Konkurentsiameti kehtiva otsuse järgne tasu;
- T_n - uute sisseostuhindade alusel arvestatud lubatud müügitulu;
- T_{n-1} - Konkurentsiameti kehtiva otsuse järgne lubatud müügitulu;
- K - võrgutasu muutuse koefitsient, mis võrdub T_n ja T_{n-1} suhtega.

Näide 5. Mittekontrollitavate sisseostuhindade muutmine

Jrk nr	Näitaja	Ühik	Kehtiv otsus	Taotlus
1	Võrguteenuse müügikogus	MWh	1 440	1 440
2	Võrguteenuse ostukogus kokku	MWh	1 500	1 500
Võrguteenuse ost 6-35 kV liinil				
3	Võrguteenuse edastamise ostukogus põhihinnaga	MWh	1 500	1 500
4	Võrguteenuse edastamistasu põhihind	senti/kWh	1,16	1,24
5	Võrguteenuse edastamise ostukulu	tuh €	17,4	18,6
6	Võrguteenuse võrguühenduse kasutamise kilovatipõhine kogus	kW kuus	390	390
7	Võrguteenuse võrguühenduse kasutamise kilovatipõhine tasu	€/kW kuus	3,46	3,71
8	Võrguteenuse võrguühenduse kasutamise ostukulu	tuh €	16,19	17,36

Jrk nr	Näitaja	Ühik	Kehtiv otsus	Taotlus
9	Võrguteenuse ostukulu kokku	tuh €	33,59	35,96
10	<i>Keskmine võrguteenuse ostuhind</i>	<i>senti/kWh</i>	2,24	2,40
Võrgukadu		%	4,0	4,0
11	Võrgukadude katteks ostetava elektrienergia ostukogus	MWh	60	60
12	Võrgukadude katteks ostetava elektrienergia ostuhind	senti/kWh	4,15	4,15
13	Võrgukadude katteks ostetava elektrienergia ostukulu	tuh €	2,49	2,49
Reaktiivenergia 6-35 kV pingel				
14	Reaktiivenergia tarbimise kogus	Mvarh	384	385
15	Reaktiivenergia tarbimise hind	senti/kvarh	0,48	0,51
16	Reaktiivenergia tarbimise kulu	tuh €	1,84	1,96
17	Muutuvkulud	tuh €	37,93	40,41
18	Tegevuskulud	tuh €	18,00	18,00
19	Kapitalikulu	tuh €	5,11	5,11
20	Põhjendatud tulukus	tuh €	4,34	4,34
21	Lubatud müügitulu	tuh €	65,38	67,86

Võrgutasu muutuse koefitsient (K) = 67,86 / 65,38 = 1,03793

Näide 6. Võrgutasude muutmine

Näitaja	Mõõtühik	Kehtiv tasu	K	Taotletav tasu
Madalpingel 0,38 kV				
Põhitariif	€senti/kWh	4,74	1,03793	4,92
Päevatariif	€senti/kWh	5,51	1,03793	5,72
Öötariif	€senti/kWh	3,37	1,03793	3,50

Punktis 5.4 toodud valemit on võimalik rakendada ainult olukorras, kui nimetatud valemi alusel arvutatud võrgutasud on kooskõlas ELTS § 71 lg-s 5 sätestatud põhimõtetega. Selleks, et kontrollida võrgutasude kulupõhisust ELTS § 71 lg 5 alusel, peab võrguettevõtja mittekontrollitavate sisseostuhindade muutuse korral esitama koos hinnataotlusega täiendavad andmed.

Näide 7. Hinnataotlus esitatakse 2019. aastal, millega koos esitakse Konkurentsiametile täiendavad andmed alljärgneva tabeli kujul

Rea nr	Lisaandmed	Ühik	2015	2016	2017	2018
1	Võrku sisenenud elektrienergia kogus	MWh				
2	Võrgust väljunud elektrienergia kogus	MWh				
2.1	sh võrguteenuse müügikogus	MWh				
3	Muutuvkulud (rida 3.1 + rida 3.2)	tuh €				
3.1	sh võrgukadude katteks ostetud elektrienergia ostukulu	tuh €				
3.2	sh võrguteenuse ostukulu	tuh €				
4	Tegevuskulud	tuh €				

Rea nr	Lisaandmed	Ühik	2015	2016	2017	2018
5	Teostatud investeeringud kokku (rida 2.1 + rida 2.2)	tuh €				
5.1	sh sihtfinantseeringutest (nt liitumistasud)	tuh €				
5.2	sh omavahenditest	tuh €				

6. Tegevuskulud

6.1. ELTS § 71 lg 5 sätestab, et võrgutasud tuleb kujundada selliselt, et järjepidevalt oleks tagatud vajalike tegevuskulude katmine.

6.2. Tegevuskulud on kulud, mis ei sisalda muutuv- ja finantskulusid ning põhivara kulumit. Tegevuskulud võivad sisaldada mittekontrollitavaid kulusid.

6.3. Tegevuskulude hulka arvestatakse üldjuhul järgmised põhjendatud kulud:

- ettevõtja poolt teostatavad hooldus- ja remondikulud;
- sisseostetavate tööde ja teenuste kulud;
- transpordikulud;
- infotehnoloogia ja sidekulud;
- tööjõukulud (koos maksudega);
- elektrivõrgu tegevusloa eest makstav riigilõiv;
- tasud tehnovõrgu või –rajatise talumise eest;
- muud kulud, mis tuleb taotluses loetleda ja põhjendada.

6.4. ELTS § 72 lg 8 kohaselt peavad hinna sisse arvatavad kulud olema põhjendatud, lähtuma kuluefektiivsusest ning võimaldama ettevõtjale õigusaktidega sätestatud kohustuste täitmist. Põhjendatud tegevuskulude hindamisel lähtutakse järgmistest printsiipidest:

- 1) kulu dünaamika jälgimine ajas ja selle võrdlus tarbijahinnaindeksi dünaamikaga;
- 2) kulukomponentide põhjendatuse analüüs koos eksperdihinnangutega;
- 3) ettevõtja kulude ja nende põhjal arvatud statistiliste näitajate võrdlemine teiste sellesarnaste ettevõtjate kuludega.

6.5. Kulu dünaamika jälgimine ajas ja selle võrdlus tarbijahinnaindeksi dünaamikaga;

Kulu dünaamika jälgimine ajas tähendab aastate lõikes ettevõtja tegevuskulude muutuse võrdlemist tarbijahinnaindeksiga¹ (THI). Üldjuhul ei tohi monopoolses seisus oleva ettevõtja tegevuskulud kasvada enam kui kasvavad vabaturuteenuseid osutavate ettevõtjate kulud, mis kokkuvõtvalt väljenduvad THI kasvus. Regulaatiivses tegevuses võtab Konkurentsiamet THI rakendamisel arvesse ka ELTS § 72 lg-s 8 sätestatud kohustust lähtuda hinda lülitatavate kulude puhul kuluefektiivsusest. THI varasemate aastate väärtused võetakse Statistikaameti

¹ Tarbijahinnaindeks on indeks, mis iseloomustab tarbekaupade ja tasuliste teenuste hindade muutust.

veebilehelt www.stat.ee ning jooksva aasta väärtus võetakse Rahandusministeeriumi majandusprognoosist, mis on avaldatud veebilehel www.fin.ee.

6.6. Kulukomponentide põhjendatuse analüüs koos ekspordihinnangutega;

Analüüsi teostamiseks peab ettevõtja esitama tegevuskulude detailse jaotuse kolme viimase majandusaasta lõikes ning prognoosi regulatsiooniperioodiks. Lisaks peab ettevõtja põhjendama taotletavate tegevuskulude vajadust, muutust ja kuluefektiivsust peamiselt alljärgnevatest põhimõtetest lähtudes:

- *kulud peavad olema eelnevatel perioodidel realselt tehtud (tõestuseks arved, lepingud, makstud palgad jms);*
- *kulud peavad olema otseselt seotud võrguteenuse osutamisega (vajadusel kulude jaotamine erinevate tegevuste vahel);*
- *kulud peavad olema vajalikud võrguteenuse osutamiseks (tõestuseks ettevõtja selgitused, kuidas kulu muutis tarbijale osutatud teenust, näiteks võrguteenuse kvaliteeti);*
- *kulud on tehtud kõige efektiivsemal viisil (tõestuseks hinnapakkumiste küsimise dokumendid ja vastused nendele).*

Näide 8. Tegevuskulude detailne jaotus (taotluse esitusaeg on 2019. aastal)

Tegevuskulude liigid	Ühik	2016	2017	2018	Regulatsiooni- periood
Ettevõtja poolt teostatud võrgu hooldus- ja remondikulud	tuh €				
Sisseostetavad tööd ja teenused	tuh €				
Müügikulud	tuh €				
Transpordikulud	tuh €				
Rendikulud	tuh €				
Infotehnoloogilised kulud	tuh €				
Sidekulud	tuh €				
Bürookulud	tuh €				
Tööjõukulud kokku	tuh €				
sh palgakulud	tuh €				
sh maksukulud	tuh €				
Muud kulud (loetleda)	tuh €				
Kokku	tuh €				

Iga taotleja võib kulude jaotuse teha oma parema äranägemise järgi, eeldusel, et säilitatakse esitatud andmete piisav detailsus ja kontrollitavus. Tegevuskulude põhjendatuse hindamisel on Konkurentsiametil õigus kaasata vajadusel eksperte.

6.7. Ettevõtja kulude ja nende põhjal arvatud statistiliste näitajate võrdlemine teiste sellesarnaste ettevõtjate kuludega.

Ettevõtja kulusid ja nende põhjal arvatud statistilisi näitajaid ehk erikuluseid (tegevuskulud jagatud müügi kogusega) võrreldakse sarnaste ettevõtjate tegevuskulude erikuluga. Põhjendatuks ei saa pidada tegevuskulude kasvu THI-ga võrdses tempos olukorras, kus

ettevõtja tegevuskulude erikulu ületab ilma objektiivse põhjenduseeta teiste sarnaste ettevõtjate erikulusid. Vajadusel võib Konkurentsiamet analüüsida ka sarnaste ettevõtjate tegevuskuludes sisalduvaid kululiike ja nende erikulusid (näiteks ettevõtjate tööjõukulud, hooldus- ja remondikulud jms kulud müügikoguse kohta), selgitamaks välja kululiike, mis põhjustavad märkimisväärselt kõrgema tegevuskulude erikulu võrreldes sarnaste ettevõtjatega.

6.8. ELTS § 72 lg 7 alusel ei arvata hinna sisse järgmisi kuluartikleid:

- 1) ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulu;
- 2) sponsorlust, kingitust ja annetust;
- 3) võrguteenuse osutamise sidumata kulu;
- 4) õigusaktide alusel ettevõtjale määratud trahvi ja viivist;
- 5) finantskulud eraldi kulukomponendina, mida võetakse arvesse kaalutud keskmise kapitalihinna arvutamisel;
- 6) muid kulud, mis ei ole vajalikud ettevõtjale õigusaktidega pandud kohustuste täitmiseks.

Võrguteenuse hinnakujundus lõpeb põhjendatud tulukuse (ärikasum) komponendiga, mistõttu finantskulud (kasumiaruande skeemi kohaselt arvestatakse finantskulud pärast ärikasumit) võrgutasudesse ei lülitata.

Muud kulud, mis ei ole vajalikud ettevõtjale õigusaktidega pandud kohustuste täitmiseks, on näiteks:

- *erisoodustuste kulud (näiteks kulud sportimisele, ametiauto kasutamise seotud kulud jms) ehk tööandja poolt töötaja jaoks tehtavad lisakulud (hüved) seoses töösuhtega, mis ületavad tööandjale õigusaktidega pandud kohustusi või sätestatud määrasid. Nimetatud kulud ei ole vajalikud ega seotud võrguteenuse osutamise ning ettevõtjal on võimalik valida, kas nimetatud kulud teha või mitte. Nimetatud kulude tegemata jätmine ei põhjusta osutatavate teenuste madalamat kvaliteeti ja neil puudub seos põhitegevusega.*
- *tulumaksukulud erisoodustustelt, kingitustelt, annetustelt ja vastuvõtukuludelt, dividendidelt ja muudelt kasumieraldistelt, ettevõtlusega mitteseotud kuludelt ja muudelt ettevõtlusega mitteseotud väljamaksetelt. Nimetatud kulud ei ole vajalikud võrguteenuse osutamiseks, mistõttu nende teostamisel tuleb need kulud ettevõtjal kompenseerida tulukuse arvelt.*
- *sunnirahad ja kahjude hüvitamise tasud. Nimetatud kulud ei ole seotud võrguteenuse osutamise, kuiõrd nende kulude tekkepõhjus on reeglina ettevõtjapoolne seaduste ja/või sõlmitud lepingute mittetäitmine või puudused nende järgimises. Võrguettevõtja on kohustatud temale õigusaktidega ja/või sõlmitud lepingutega pandud kohustusi täitma, mistõttu seaduste ja/või sõlmitud lepingute mittetäitmisest tulenevaid sunnirahasid ja kahjude hüvitamise tasusid ei ole põhjendatud lülitada võrgutasudesse.*
- *kahjum materiaalse või immateriaalse põhivara müügist ja likvideerimisest. Nimetatud kulu ei arvestata võrgutasudesse, sest selle eesmärgiks võib olla tahtlik kulude suurendamine (näiteks põhivarade likvideerimisel toimub antud varade hilisem*

müük kasumiga). Põhivara amortiseeritav väärtus tuleb põhivara kasuliku tehnilise eluea jooksul raamatupidamises maha kirjendada.

- *kulud, mida jaotusvõrguettevõtjal on õigus saada tagasi oma füüsilisele taristule juurdepääsu pakkumisega ELTS § 70¹ kohaselt. ELTS § 70¹ lõige 1 sätestab, et jaotusvõrguettevõtja on kohustatud andma füüsilist taristut, eelkõige elektriposte, teistele ettevõtjatele üldkasutatava, lairiba juurdepääsu teenuseid kiirusega vähemalt 30 megabitti sekundis võimaldava elektroonilise side võrgu paigaldamiseks. Jaotusvõrguettevõtjal on õigus saada tagasi oma füüsilisele taristule juurdepääsu pakkumisega seotud otsesed kulud, eelkõige kulutused remondile ja rikete kõrvaldamisele. ELTS § 70¹ lõikes 1 sätestatud võrgutaristu rajamise, korrashoiu, hoolduse ja parendamisega seotud kulud, v.a ELTS § 70¹ lõike 1 tähenduses otseselt lisanduvad kulud, arvestatakse täies mahus elektrienergia jaotusteenuse osutamisega seotud kuludeks. Sellisteks kuludeks on eelkõige elektriliinikoridoride rajamise ning võsast ja puudest puhtana hoidmise ning elektripostide paigaldamise, hooldamise, parandamise ja väljavahetamisega seotud kulud, samuti võrgutaristu ümberehitamisega seotud kulud, millest on maha arvatud elektroonilise side võrgu tõttu ümberehituse maksumusele lisanduvad kulud. Elektroonilise side võrgu paigaldamise, hooldamise, parandamise ja väljavahetamisega seotud kulud ei ole elektrienergia jaotusteenuse osutamisega seotud kulud ning nimetatud kulusid ei lülitata elektrienergia jaotusteenuse tasudesse. Eelmärgitud kulud on elektrienergia jaotusteenust osutavale võrguettevõtjale kohustatud kompenseerima ELTS § 70¹ lõikes 1 sätestatu kohaselt võrgutaristut kasutav ettevõtja.*

7. Reguleeritava vara väärtus ja põhivara kulum

- 7.1.** ELTS § 71 lg 5 sätestab, et võrgutasud tuleb kujundada selliselt, et järjepidevalt oleks tagatud investeeringud tegevus- ja arenduskohustuse täitmiseks.
- 7.2.** Reguleeritava vara väärtus on ettevõtja poolt investeeritud võrguteenuse osutamiseks vajaliku põhivara jääkmaksumuse ja käibekapitali summa.
- 7.3.** Põhivara määratlemine ja selle väärtuse leidmine on vajalik põhivara kulumi ja põhjendatud tulukuse arvutamiseks.
- 7.4.** Põhivara hulka arvestatakse üksnes tegelikult teostatud ja regulatsiooniperioodiks prognoositud põhjendatud investeeringud kooskõlas käesoleva metoodika punktis 7.5, 7.6 ja 7.7 kajastatuga.

Põhitegevuse investeeringud on teatud ajaperioodil aastapõhiselt arvestatud põhivara soetamise, parendamise ja nendega seotud kulude kogusumma. Näiteks ettevõtjal tuleb investeerida liini rajamiseks 100 mln € kolme aasta jooksul. Aastapõhiselt investeeritakse 20 mln € 2018. aastal, 50 mln € 2019. aastal ja 30 mln € 2020. aastal. Ettevõtja esitab Konkurentsiametile taotluse võrgutasude kooskõlastamiseks, mida hakatakse rakendada 2019. aastal. Tulenevalt eeltoodust arvestatakse ettevõtja põhivara hulka 2018. aasta investeeringud summas 20 mln € ja 2019. aasta investeeringud summas 50 mln €. 2020. aastal teostatav investeering summas 30 mln € arvestatakse ettevõtja põhivara hulka, kui ettevõtja esitab taotluse 2020. aastal kehtima hakkavate võrgutasude kooskõlastamiseks.

7.5. ELTS § 72 lg 13 sätestab, et hinna sisse arvatavate kulude puhul võetakse arvesse põhjendatud investeeringuid energiasäästu saavutamiseks lõpptarbija juures kuni ühe protsendi ulatuses viimase kolme aasta keskmisest müügitulust, kui on täidetud järgmised tingimused:

- 1) investeeringute ja kulutuste tulemusena saavutatakse energiasääst energiamajanduse korralduse seaduse § 3 p 21 kohase lõpptarbija juures;
- 2) saavutatavat energiasäästu on varem hinnatud vastavalt energiamajanduse korralduse seaduse § 18 lg 1 alusel kehtestatud määrusele;
- 3) ettevõtja hindab iga aasta 1. aprilliks kolmel eelmisel kalendriaastal ellu viidud tegevuste tulemusena saavutatud energiasäästu vastavalt energiamajanduse korralduse seaduse § 18 lg 1 alusel kehtestatud määrusele ja esitab selle kohta aruande energiasäästu koordinaatorile energiamajanduse korralduse seaduse tähenduses.

7.6. Teistele elektrivõrgu ettevõtjatele tasutud liitumistasud arvestatakse põhivara hulka.

7.7. ELTS § 72 lg 7 alusel võetakse hinna sisse arvatava põhjendatud tulukuse ja põhivara kulumi arvutamisel arvesse vaid võrguteenuse osutamiseks vajalikku põhivara. Põhivara hulka ei arvestata:

- 1) pikaajalisi finantsinvesteeringuid;
- 2) immateriaalset põhivara, välja arvatud arvutitarkvara litsents ja vara kasutusõigus;
- 3) tagastamatu abi ja sihtfinantseerimise raames soetatud põhivara;
- 4) liitumistasudest soetatud põhivara;
- 5) põhivara, mida ettevõtja ei kasuta võrguteenuse osutamiseks.

7.8. Konkurentsiamet kontrollib, et põhivara ei sisaldaks punktis 7.7 nimetatud põhivara ja analüüsib nii teostatud kui ka prognoositud investeeringute põhjendatust, mis on aluseks põhivara määratlemisel. Investeeringute põhjendatuse kontrollimiseks peab:

- põhivõrguettevõtja esitama 5-aastase üksikasjaliku investeeringute kava ning 10-aastase perspektiivse investeeringute kava. Investeeringute kava peab sisaldama investeeringute maksumust, põhjendust, tarbijatele saavutatavat kokkuvõtet, varustuskindluse parenemise ja kvaliteedi parandamise kriteeriumeid (SAIDI, SAIFI, CAIDI);
- üle 100 000 tarbijaga jaotusvõrguettevõtja esitama 5-aastase üksikasjaliku investeeringute kava ning 10-aastase perspektiivse investeeringute kava. Investeeringute kava peab sisaldama investeeringute maksumust, põhjendust, tarbijatele saavutatavat kokkuvõtet, varustuskindluse parenemise ja kvaliteedi parandamise kriteeriumeid (SAIDI, SAIFI, CAIDI);
- alla 100 000 tarbijaga jaotusvõrguettevõtja esitama 5-aastase üksikasjaliku investeeringute kava ning 10-aastase perspektiivse investeeringute kava Konkurentsiameti nõudel.

Ettevõtja majandustegevuse analüüsi protsessis analüüsib Konkurentsiamet põhivarasse teostatud ja ka kavandatud investeeringute põhjendatust. Konkurentsiamet ei arvesta põhivara hulka mittepõhjendatud investeeringuid ning põhivara, mida ettevõtja põhitegevuses tegelikult

ei kasuta seoses majandusliku otstarbekuse puudumisega. Kuna regulatsioon näeb ette reguleeritava vara väärtuselt põhjendatud tulukuse arvestamist, kehtib seos, et mida suurem on reguleeritava vara väärtus, seda suurem on põhjendatud tulukus. Võib juhtuda, et tulenevalt eesmärgist teenida oluliselt kõrgemat tulukust, soovib ettevõtja põhivarad üles hinnata ilma, et teostataks täiendavaid investeeringuid vara väärtuse ja/või eluea tõstmiseks. Seetõttu hindab Konkurentsiamet mittepõhjendatuks kulud põhivaradesse, kui näiteks on toimunud põhivarade edasimüük regulatiivsest jääkmaksumusest kõrgema hinnaga ühelt ettevõtjalt teisele või samasse omanike ringi kuuluvalt ühelt ettevõtjalt teisele või kui ettevõtja on teostanud põhivarade üleshindluse. Olukorda, kus müügit tehingute ja/või üleshindluste tulemusel müüakse võrguteenuse osutamise seotud varad edasi oluliselt kõrgema hinnaga (muutub üksnes varade omanik) ilma, et teostataks täiendavaid investeeringuid nende samade varade väärtuse suurendamiseks ning eluea pikendamiseks, ei käsitleta teostatud investeeringuna olemasolevasse põhivarasse. Mittepõhjendatud investeeringute hulka loetakse ka põhivarad, mille väärtus ei vasta sarnase elueaga ja sama kasutusotstarbega sarnaste põhivarade väärtusele (mittepõhjendatud kuluminormidega kuludesse kirjendamine, sarnaste varade turuväärtuse langus, üldine majanduskeskkond ja halvenenud turusituatsioon ning varast genereeritava tulu vähenemine, varade füüsilise seisundi järsk halvenemine jm).

7.9. ELTS § 72 lõike 10 kohaselt on põhivara väärtuse arvestus järjepidev ja jätkub ka ettevõtja või vara omandisuhte muutmisel.

7.10. ELTS § 72 lõike 14 järgi lähtutakse põhivara kulumi arvutamisel võrguteenuse osutamiseks vajaliku põhivara väärtusest ja kuluminormist, mis vastab põhivara kasulikule tehnilisele elueale.

7.11. Põhivara kulumi arvestamise eesmärk on põhivara soetamiseks tehtud kulutuste tagasiteenimine võrgutasude kaudu põhivara kasuliku tehnilise eluea jooksul.

7.12. Kui võrgutasude kujundamisel on eelnevalt lähtutud põhivara regulatiivsest arvestusest, siis lähtutakse võrgutasude kooskõlastamisel varasemalt võrgutasude kujundamisel aluseks olnud põhivara arvestusest ning alljärgnevatel lg-tes 1-12 sätestatust.

- 1) Alates piiraastast² toimub võrguettevõtja põhivara jagamine enne piiraastat soetatud põhivaraks ja pärast piiraastat soetatud põhivaraks;
- 2) Põhivara kulumi arvutamisel peetakse eraldi arvestust enne ja pärast piiraastat soetatud põhivara kohta ning sellest tulenevalt arvestatakse eraldi põhivara kulumit;
- 3) Põhivara kulumi arvestuses rakendatakse lineaarset meetodit;
- 4) Korrektsioone põhivara maksumuses ja kuluminormides on õigus teostada, kui ilmneb, et nii enne kui ka pärast piiraastat soetatud põhivara hulgas on vara, mida ettevõtja tegelikult ei kasuta majandustegevuse teostamiseks või kui ilmneb, et põhivara maksumus ja kuluminormid ei ole põhjendatud;

Põhivara maksumust korrigeeritakse, kui selgub, et põhivara hulgas on vara, mida ettevõtja tegelikult ei kasuta / või selle vara kasutamine ei ole võrguteenuse osutamise seotud

² Piiraasta on aasta, millal fikseeriti enne piiraastat soetatud põhivara jääkmaksumus

tegevustes põhjendatud / või kui põhivara maksumus erineb märkimisväärselt selle põhjendatud maksumusest.

Põhivara kuluminormid ei ole põhjendatud juhul, kui need erinevad oluliselt sarnase elueaga, sama kasutusotstarbega ja sarnastele põhivaradele määratud kuluminormidest või kui kulumi arvestamisel ei ole ettevõtja lähtunud põhivarade kasulikust (tehnilisest) elueast.

- 5) Enne piiraastat soetatud põhivaralt arvestatakse kulumit selle jääkmaksumuse alusel. Seejuures kehtestatakse enne piiraastat soetatud põhivarale kuluminorm(id), mille alusel toimub võrgutasudesse lülitatava põhivara kulumi arvestus;
- 6) Alates piiraastast soetatud põhivarale arvestatakse kulumit selle soetusmaksumuse alusel. Seejuures kehtestatakse alates piiraastast soetatud põhivarale kuluminorm(id), mille alusel toimub võrgutasudesse lülitatava põhivara kulumi arvestus;
- 7) Vajadusel võib kasutada põhivarade diferentseerimist, kasutades erinevaid põhivarade kuluminorme;
- 8) Võrgutasudesse lülitatav põhivara kulum kujuneb alljärgnevalt:

$$PK_{tasud} = PK_{enne\ p.a} + PK_{pärast\ p.a}$$

kus:

PK_{tasud} - võrgutasudesse lülitatav põhivara kulum;
 $PK_{enne\ p.a}$ - põhivara kulum enne piiraastat soetatud põhivarale;
 $PK_{pärast\ p.a}$ - põhivara kulum pärast piiraastat soetatud põhivarale.

- 9) Enne piiraastat soetatud põhivaralt arvestatakse kulumit alljärgnevalt:

$$PK_{enne\ p.a} = PVjääkm_{enne\ p.a} \times norm_{enne\ p.a}$$

kus:

$PVjääkm_{enne\ p.a}$ - enne piiraastat soetatud põhivara jääkmaksumus;
 $norm_{enne\ p.a}$ - kuluminorm enne piiraastat soetatud põhivarale.

- 10) Pärast piiraastat soetatud põhivaralt arvestatakse kulumit alljärgnevalt:

$$PK_{pärast\ p.a} = (PVsoetusm_{pärast\ p.a} + 0,5 \times I) \times norm_{pärast\ p.a}$$

kus:

$PVsoetusm_{pärast\ p.a}$ - pärast piiraastat soetatud põhivara soetusmaksumus;
 I - investeeringud põhivarasse;
 $norm_{pärast\ p.a}$ - kuluminorm pärast piiraastat soetatud põhivarale.

11) Reguleeritava vara arvestus toimub alljärgnevalt:

$$RV = \frac{PV_0 + PV_1}{2} + KK$$

kus:

- PV₁ - reguleeritava vara väärtus;
- PV₀ - põhivara jääkmaksumus regulatsiooniperioodi alguses;
- PV₁ - põhivara jääkmaksumus regulatsiooniperioodi lõpus;
- KK - käibekapital.

12) Põhivara jääkmaksumus regulatsiooniperioodi lõpus leitakse alljärgnevalt:

$$PV_1 = PV_0 + I - PK - M$$

kus:

- PV₁ - põhivara jääkmaksumus regulatsiooniperioodi lõpus;
- PV₀ - põhivara jääkmaksumus regulatsiooniperioodi alguses;
- I - investeeringud põhivarasse;
- PK - põhivara kulum;
- M - müüdid või mahakantud põhivara.

Näide 9. Põhivara maksumuse ja kulumi arvestus (kui võrgutasude kujundamisel on eelnevalt lähtutud põhivara regulatiivsest arvestusest):

- 1) Ettevõtja majandusaasta on 1. jaanuar kuni 31. detsember;
- 2) Piiraastaks oli 2004 (fikseeriti põhivara raamatupidamislük jääkmaksumus). 2004. majandusaasta alguse seisuga oli ettevõtja põhivara jääkmaksumus 85,00 tuh €; $PV_{jääkm_{enne\ p.a}} = 85,00$ tuh €;
- 3) Enne 2004. majandusaastat soetatud põhivarale kehtestatakse kuluminorm 7,14%; $norm_{enne\ p.a} = 7,14\%$;
- 4) 2016, 2017. ja 2018. majandusaastal teostati investeeringuid vastavalt 20 tuh €, 15 tuh € ja 5 tuh € eest. Regulatsiooniperioodil prognoositakse investeeringuid 10 tuh € ulatuses. Seega seisuga 01.01.2019 on $PV_{soetusm_{pärast\ p.a}} = 40$ tuh € ning seisuga 01.01.2020 on $PV_{soetusm_{pärast\ p.a}} = 50$ tuh €;
- 5) Alates 2004. majandusaastast soetatud põhivarale kehtestatakse kuluminorm 2,86%; $norm_{pärast\ p.a} = 2,86\%$.

Põhivara väärtuse arvestus	Ühik	2016	2017	2018	Regulatsiooni- periood
Vana põhivara algmaksumus	tuh €	85,00	85,00	0,00	0,00
Vana põhivara jääkmaksumus	tuh €	12,14	6,07	0,00	0,00
Uue põhivara soetusmaksumus	tuh €	0,00	20,00	35,00	40,00

Põhivara väärtuse arvestus	Ühik	2016	2017	2018	Regulatsiooni- periood
Uue põhivara jääkmaksumus	tuh €	0,00	19,71	33,92	37,85
Põhivara jääkmaksumus aasta alguses	tuh €	12,14	25,78	33,92	37,85
Vana põhivara kuluminorm	%	7,14	7,14	7,14	7,14
Vana põhivara kulum	tuh €	6,07	6,07	0,00	0,00
Investeeringud	tuh €	20,00	15,00	5,00	10,00
Uue põhivara kuluminorm	%	2,86	2,86	2,86	2,86
Uue põhivara kulum	tuh €	0,29	0,79	1,07	1,29
Põhivara kulum kokku	tuh €	6,36	6,86	1,07	1,29
Põhivara jääkmaksumus aasta lõpus	tuh €	25,78	33,92	37,85	46,56

7.13. Põhivara regulatiivse arvestuse pidamine on vajalik:

- järjepidevuse tagamiseks ELTS § 72 lõike 10 alusel;
- korrektsioonide teostamiseks käesoleva metoodika punkti 7.12.4 alusel;
- muul põhjusel.

7.14. Kui võrgutasud ei ole Konkurentsiametiga eelnevalt kooskõlastatud, kasutatakse reguleeritava vara väärtuse leidmisel põhivara bilansilist jääkmaksumust regulatsiooniperioodi lõpus, võttes arvesse käesolevas metoodika punktis 7.7 sätestatud. Põhivara kulumi leidmisel kasutatakse raamatupidamises kajastuvat kulumit, mis on arvestatud põhivaralt.

Reguleeritava vara väärtus regulatsiooniperioodil leitakse alljärgnevalt:

$$RV = PV_1 + KK$$

kus:

- RV - reguleeritava vara väärtus;
- PV₁ - põhivara jääkmaksumus regulatsiooniperioodi lõpus;
- KK - käibekapital.

Põhivara kulumi leidmisel kasutatakse raamatupidamises kajastuvat kulumit reguleeritava vara osas põhjusel, et raamatupidamiskohuslane peab materiaalse põhivara objektide amortiseeritava osa amortiseerima kulusse objekti kasuliku eluea jooksul³ ning raamatupidamiskohuslase poolt valitud amortisatsioonimeetod peab süstemaatiliselt peegeldama vara kasutamisest tema kasuliku eluea jooksul saadava majandusliku kasu jaotumist ajas⁴. Seega, kui ettevõtja on lähtunud eeltoodud arvestuspõhimõtetest, siis vastab ettevõtja reguleeritavas tegevuses kasutatava vara väärtus ettevõtja põhivarade bilansilisele jääkmaksumusele.

³ Eesti Finantsaruandluse Standard alates 2017, RTJ 5 punkt 22

⁴ Eesti Finantsaruandluse Standard alates 2017, RTJ 5 punkt 23

Näide 10. Reguleeritava vara väärtuse ja kulumi arvestus (kui võrgutasud ei ole Konkurentsiametiga eelnevalt kooskõlastatud):

- 1) Ettevõtja majandusaasta on 1. jaanuar kuni 31. detsember;
- 2) Reguleeritavas tegevuses kasutatavate põhivarade soetusmaksumus on 300 tuh €, millest arvestatakse kulumit 9 tuh € (3%) ja mis on ühtlasi võrgutasudesse lülitatav põhivara kulumi väärtus; $PK = 9$ tuh €;
- 3) 31.12.2018 seisuga on ettevõtja põhivara jääkmaksumus 250 tuh €; $PV_1 = 250$ tuh €.

7.15. ELTS § 72 lg 12 kohaselt on ELTS § 72 lg-s 11 nimetatud käibekapitali komponendi suurus viis protsenti viimase kolme kalendriaasta käibe aritmeetilisest keskmisest. Vajaduse korral tehakse käibekapitali komponendi leidmiseks lisaanalüüs.

Käibekapital tagab ettevõtjale rahalised vahendid, mille abil on võimalik kaupade ja teenuste eest tasuda enne, kui laekuvad tarbijate poolt tasutud summad. Konkurentsiamet käsitleb viimase kolme kalendriaasta aritmeetilise keskmise käibena üksnes võrguteenuse osutamisega seotud käivet viimasel kolmel majandusaastal. Kui võrguettevõtja on tegutsenud alla kolme majandusaasta, määratakse käibekapitali suurus tegutsenud majandusaastate aritmeetilise keskmise käibena. Kui andmetest selgub, et majandusaastate keskmisest käibekapitali suurus ei piisa õigeaegselt võrguteenuse osutamiseks vajalike kaupade ja teenuste eest tasumiseks, teostatakse käibekapitali komponendi leidmiseks lisaanalüüs. Vertikaalselt integreeritud kontserni kuuluvate teiste ettevõtjate sisekäivet ei lülitata käibekapitali arvestusse. Nimetatud sisekäivet ei arvestata käibekapitali arvestuses, et hoida ära juhtumeid, kus võrguettevõtjad loovad kontserni kuuluva äriühingu, kellele müüvad esmalt kogu enda poolt osutatava teenuse ning see teine ettevõtja müüb teenuse omakorda tarbijatele edasi, saades käibekapitaliks juba kaks korda suurema summa.

8. Põhjendatud tulukus

8.1. ELTS-i regulatsioon:

ELTS § 71 lg 5 sätestab, et võrgutasud tuleb kujundada selliselt, et järjepidevalt oleks tagatud põhjendatud tulukus ettevõtja investeeritud kapitalilt.

ELTS § 71 lg 5¹ kohaselt on ELTS § 71 lg 5 p-s 5 sätestatud põhjendatud tulukuse arvutamise aluseks ettevõtja investeeritud kapital ja kaalutud keskmise kapitali hind.

ELTS § 72 lg 11 järgi arvutatakse põhjendatud tulukus põhimõttel, et võrguteenuse osutamiseks vajaliku põhivara väärtus, millele on liidetud käibekapitali komponent, korrutatakse kaalutud keskmise kapitali hinnaga.

ELTS § 72 lg 12 alusel on ELTS § 72 lg-s 11 nimetatud käibekapitali komponendi suurus viis protsenti viimase kolme kalendriaasta käibe aritmeetilisest keskmisest. Vajaduse korral tehakse käibekapitali komponendi leidmiseks lisaanalüüs.

- 8.2.** Põhjendatud tulukus arvutatakse reguleeritava vara väärtuse ja põhjendatud tulunormi alusel alljärgneva valemiga:

$$PT = RV \times WACC$$

kus:

- PT - põhjendatud tulukus;
RV - reguleeritava vara väärtus;
WACC - kaalutud keskmine kapitali hind.

Põhjendatud tulukus arvutatakse põhitegevuse reguleeritava vara väärtuse (sealhulgas ka mitteamortiseeruva põhivara väärtus, milleks on põhitegevuses kasutatava maa väärtus) ning kaalutud keskmise kapitali hinna (WACC) ehk põhjendatud tulunormi alusel.

Monopoolsete ettevõtjate tulunorm peab olema piiratud, mida sätestab ka ELTS § 71 lg 5 s.t, et võrgutasud peavad olema kujundatud selliselt, et oleks tagatud põhjendatud tulukus ettevõtja poolt investeeritud kapitalilt. Monopoolse ettevõtja tarbijatel puudub võimalus osta kaupa või teenust konkureerivatelt ettevõtjatel. Tulenevalt sellest on nii Euroopas kui ka mujal maailmas kujundatud üldtunnustatud hinnaregulatsiooni printsiibid, mille üheks eesmärgiks on eelkirjeldatud ettevõtjate tulukuse piiramine. Ilma tulukuse piiramiseta tekiks turgu valitseval ettevõtjal võimalus teenida tarbija arvelt ülikasumit ning tarbija peaks ilma regulaatori (antud juhul Konkurentsiamet) sekkumiseta maksma kinni turgu valitseva ettevõtja võimaliku ülikasumi, sest tarbijal puudub teenusepakkuja osas alternatiivne valik.

- 8.3.** Kaalutud keskmine kapitali hind (WACC) arvutatakse järgmise valemi alusel:

$$WACC = k_e \times \left(\frac{OK}{VK + OK} \right) + k_d \times \left(\frac{VK}{VK + OK} \right)$$

kus:

- k_e - omakapitali hind (%);
OK - omakapitali osakaal (%).
VK - võlakapitali osakaal (%);
 k_d - võlakapitali hind (%).

- 8.4.** Kaalutud keskmine kapitali hind (WACC) arvutatakse Konkurentsiameti poolt ja avaldatakse veebilehel www.konkurentsiamet.ee. Avaldatud dokument sisaldab nii WACC-i arvestamise metoodikat kui ka erinevate tegevusalade kaalutud keskmise kapitali hinna väärtusi kehtivusaastal. WACC-i väärtused on diferentseeritud elektri põhivõrguettevõtjale ja elektri jaotusvõrguettevõtjale.

Näide 11. Põhjendatud tulukuse arvutus

Põhjendatud tulukus	Ühik	Regulatsiooni- periood
Põhivara jääkmaksumus regulatsiooniperioodi alguses (PV_0)	tuh €	37,85
Investeeringud (I)	tuh €	10,00
Põhivara kulum (PK)	tuh €	1,29
Põhivara jääkmaksumus regulatsiooniperioodi lõpus (PV_1)	tuh €	46,56
Viimase kolme kalendriaasta reguleeritud tegevuse aritmeetiline keskmine käive	tuh €	100,00
Käibekapital 5% netoväliskäibest (KK)	tuh €	5,00
Reguleeritava vara väärtus (RV)	tuh €	47,21
WACC	%	4,50
Põhjendatud tulukus	tuh €	2,12

Märkus: näites on kasutatud 2018. aastal elektri jaotusvõrguettevõtjatele kehtivat WACC-i.

Põhjendatud tulukus kujuneb arvutuslikult alljärgnevalt:

$$PV_1 = PV_0 + I - PK = 37,85 + 10,00 - 1,29 = 46,56 \text{ tuh €};$$

$$KK = 100,00 \times 0,05 = 5,00 \text{ tuh €};$$

$$RV = (PV_0 + PV_1) / 2 + KK = (37,85 + 46,56) / 2 + 5,00 = 47,21 \text{ tuh €};$$

$$\text{Põhjendatud tulukus} = WACC \times RV = 4,50\% \times 47,21 = 2,12 \text{ tuh €}.$$